

Innst. 438 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 117 L (2016–2017)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i konsesjonslovgivningen for vann- kraft (lovrevisjon)

Til Stortinget

Sammendrag

Departementet foreslår i proposisjonen forenklinger og lovtekniske oppdateringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven) og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. (industrikonsesjonsloven).

Det foreslås at vassdragsreguleringsloven opprettholdes og videreføres som en egen lov for utnyttelse av vassdrag til vannkraftformål, men loven gjennomgår en lovteknisk revisjon. Det foreslås at loven deles inn i kapitler for å gjøre lovstoffet enklere, og at lovens paragrafinndeling og -nummerering endres. Endringene er i all hovedsak av lovteknisk art. Departementet foreslår som tittel «lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)».

Departementet fremmer en begrenset samordning mellom bestemmelsene i lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) og vassdragsreguleringsloven. Vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh skal omfattes av vassdragsreguleringsloven. Dette skal forenkle dagens krysshenvising mellom vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, som er en retts teknisk komplisert løsning i vannressursloven.

Industrikonsesjonsloven gir rettsgrunnlaget for myndighetenes styring og kontroll med offentlig eierskap til landets vannkraftressurser. Lovens formål

er beskrevet i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) om endringer i industrikonsesjonsloven, for å styrke og sikre det offentlige eierskapet til landets vannkraftressurser basert på konsolidering. Det gjøres svært få endringer ut over rent lovtekniske endringer.

Industrikonsesjonsloven hadde opprinnelig et bredere anvendelsesområde som inkluderte bestemmelser om erverv av vannfall, bergverk, annen fast eiendom, kraftleie og innførsel og utførsel av kraft, i tillegg til et kapittel med alminnelige bestemmelser. Lovens øvrige kapitler med unntak av dem som gjelder erverv av vannfall og alminnelige bestemmelser, er i dag tomme, men kapitteloverskriftene står fortsatt i loven. Det meste av lovspråket i loven er av eldre dato. Loven inneholder en rekke opphevede bestemmelser.

Departementet foreslår i proposisjonen en mer begrenset lovrevisjon av industrikonsesjonsloven sammenlignet med forslaget til revidert vassdragsreguleringslov. Det foreslås å fjerne ordet «erverv» fra lovens tittel. Loven er uoffisielt kalt industrikonsesjonsloven eller vannfallskonsesjonsloven. Det foreslås videre at lovens tittel skal lyde lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall (vannfallrettighetsloven).

For begge lovene foreslår departementet en omstrukturering av lovbestemmelsene og fortløpende nummerering av lovparagrafene. Lovene gjøres mer oversiktlige ved at bestemmelsene tematisk samles i kapitler. Det foreslås en forklarende overskrift for hver paragraf. En mest mulig lik oppbygging av de ulike paragrafer og ledd i hver av lovene gir pedagogiske forenklinger. Innenfor de enkelte paragrafer og ledd foreslås språklige oppdateringer, samt en reduksjon i detaljnivået for hva som skal stå i lovteksten.

I begge lovene foreslår departementet en oppbygging og rekkefølge på bestemmelsene som tar utgangspunkt i «livssyklusen» til den enkelte conse-

sjon. Departementet fremmer flere forslag til nedkorting i lovtekst og til å fjerne bestemmelser som har blitt erstattet av annet regelverk, eller som ikke lenger har praktisk betydning. Forslagene innebærer ingen svekkelse av det rettslige grunnlaget for dagens myndighetsutøvelse i medhold av vassdragslovgivningen.

Utgangspunktet for lovrevisjonen er å foreta lovtekniske og språklige endringer samtidig som de materielle reglene videreføres. Departementet legger derfor til grunn at rettskilder utenfor selve lovteksten, som i dag vektlegges ved lovtolkningen, fortsatt vil gi holdepunkter for hvordan de reviderte lovbestemmelsene skal forstås. Der det foreslås mindre endringer av materiell betydning, vil dette fremgå nærmere av proposisjonen.

Bakgrunn

En oversikt over historisk bakgrunn og viktige endringer i konsesjonslovene for vannkraft er blant annet gitt i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) kapittel 3. Betegnelsen konsesjonslover brukes gjerne for lovgivning som krever administrativ godkjenning for å erverve eller utnytte fast eiendom av forskjellig art, herunder vannfall.

Departementet viser til at vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har blitt endret en rekke ganger siden de ble vedtatt i 1917. Bortsett fra endringene i 1992, som bygget på Ot.prp. nr. 50 (1991–92), har det i liten grad vært utført lovtekniske oppdateringer. De språklige endringer som er foretatt gjennom årene, har ikke vært samordnet.

Lovverket for erverv av rettigheter og utbygging av vassdrag for vannkraftproduksjon fremstår på flere områder som uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig. Behovet for forenklinger i lovene fra 1917 er omtalt i Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring.

Lovtekniske forhold, gjeldende lovstruktur

Lovverket bærer i dag tydelig preg av å være alderdommelig og lite oppdatert lovteknisk. Vassdragsreguleringsloven inneholder 28 paragrafer, hvorav fire er tomme. Det er ingen kapittelinndeling av loven. Bestemmelsene har i liten grad kronologisk rekkefølge med utgangspunkt i søknad, konsesjon, påfølgende utbygging og etterfølgende spørsmål. Enkelte av paragrafene er svært omfangsrike og inneholder flere poster og ledd. Språket er til dels svært gammeldags. I sum gjør dette lovstoffet tungt tilgjengelig.

Industrikonsesjonsloven inneholder 50 paragrafer, hvorav 26 paragrafer er tidligere opphevet og tomme. Loven inneholder fem kapitler, hvorav tre av dem er tomme. Dette gjelder kapittel II om bergverk, kapittel III om annen fast eiendom og kapittel IV om kraftleie og om utførsel og innførsel av kraft. I likhet

med vassdragsreguleringsloven er språket gammeldags, og enkelte av bestemmelsene er svært omfangsrike og består av flere ledd og poster.

Forslag til revisjon av vassdragsreguleringsloven

Det foreslås omfattende lovtekniske endringer i vassdragsreguleringsloven, men utgangspunktet er at det ikke gjøres materielle endringer.

Bestemmelsene om statens hjemfallsrett videreføres uten endringer, ut over sammenslåing av paragrafer og språklig oppdatering av enkelte ord. Når det gjelder bestemmelsene om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, har departementet vært tilbakeholden med å gjøre endringer, selv om dette kunne vært både mulig og ønskelig rent lovteknisk. Departementet har lagt vekt på at dette er sentrale bestemmelser av stor betydning for konsesjonærer, utbyggingskommuner og for offentlig eierskap, og hvor det foreligger en omfattende retts- og forvaltningspraksis. Ytterligere lovtekniske forenklinger ville kunne reise flere materielle spørsmål. Departementet foreslår derfor relativt få justeringer i disse bestemmelsene sammenholdt med høringsforslaget.

Departementet har gjennomgått bestemmelsene om sanksjoner, reaksjoner mv. i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Disse er sammenholdt med tilsvarende bestemmelser i vannressursloven, energiloven og lov om elsertifikater. Som en del av oppfølgingen av de endringene som er foretatt i forvaltningsloven våren 2016, tar departementet sikte på en ytterligere og systematisk gjennomgang av lovene på energi- og vassdragsområdet. Departementet vil da komme tilbake til eventuelle endringer i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven når lovverket sees i sammenheng.

Departementet foreslår at vassdragsreguleringsloven deles inn i 8 kapitler. De enkelte bestemmelsene plasseres logisk i det kapitlet hvor de hører hjemme.

Forslag til revisjon av industrikonsesjonsloven

Departementet mener lovens tittel må markere at loven skal gi grunnlag for myndighetenes styring og kontroll ved overdragelse av rettigheter til vannfall, men i utgangspunktet ikke regulere privatrettslige spørsmål. Loven er derfor ikke en tiltakslov som vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Departementet har videreført bestemmelsene om offentlig eierskap, statlig og fylkeskommunal kjøpsrett og hjemfall uten andre endringer enn mindre språklige oppdateringer og sammenslåing av paragrafer. Departementet har vært tilbakeholden med endringer i bestemmelsene om konsesjonskraft og konsesjonsavgifter. Det er gjort en avveining mellom

hensynet til å videreføre gjeldende rettsregler, og ønsket om lovtekniske og språklige oppdateringer.

Det foreslås at loven gis 8 kapitler.

Endringer i vannressursloven og annet lovverk

Vannressursloven ble vedtatt i 2000 og er en forholdsvis moderne lov. Departementet har lagt vekt på at endringene som foreslås, begrenses til det som er nødvendig for å tilpasse vannressursloven til revidert vassdragsreguleringslov. Vannressursloven vil fortsatt være den alminnelige loven om disponering av vassdrag og vil fortsatt gjelde der revidert vassdragsreguleringslov ikke har egne bestemmelser.

Departementet foreslår noen lovtekniske endringer for å klargjøre lovgrunnlaget for saker som i dag behandles både etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven.

I lovvedtaket romertall III til VII er det foreslått endringer i annet lovverk som en konsekvens av lovendringene i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren, Audun Otterstad og Terje Aasland, fra Høyre, Tina Bru, Odd Henriksen, Eirik Milde og Torhild Aarbergstø, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen og Øyvind Korsberg, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, lederen Ola Elvestuen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Eidsvoll Holmås, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til at industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven i over 100 år har vært fundamentet for forvaltningen av våre vannkraftressurser. Her slås det fast at disse ressursene tilhører allmennheten og skal forvaltes til beste for allmennheten. Det offentlige eierskapet og hjemfallsinstituttet sikrer dette. Gjennom avgifter, beskatning, konsesjonskraft og lignende mekanismer har man sikret at allmennheten får en del av verdiskapningen, og at de lokalsamfunn som er berørt av kraftutbygging, får kompensasjon for beslag av arealer og naturverdier. Hensyn til natur og miljø og annen bruk av arealer og vann har blitt ivaretatt gjennom konsesjonsbehandling etter dette lovverket.

Komiteen konstaterer at de overordnede prinsippene i lovverket har hatt bred politisk tilslutning gjennom historien. Dette har gitt samfunnet, kraftselskap og industri forutsigbare rammebetingelser for store og langsiktige investeringer. Industrialiseringen av Norge var tuftet på utnyttelse av vannkraft,

og elektrifiseringen av det norske samfunnet likeså. Resultatet av dette er at 98 pst. av vår kraftproduksjon er fornybar, og vi har en verdensledende elektrokjemisk industri som foredler vannkraften og leverer sine produkter med svært lavt klimaavtrykk. Videre utbygging og utnyttning av våre vannkraftressurser er også en fundamental del av politikken for å nå våre klimamålsettinger.

Komiteen registrerer at denne proposisjonen tar sikte på å forenkle og oppdatere lovverket gjennom ny redigering og språklig oppdatering av lovtekstene. Hensikten er å gjøre lovene mer tilgjengelige for publikum og lovens brukere.

Komiteen legger til grunn at endringene ikke er materielle og dermed ikke tar sikte på å endre rettstilstand.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon)

I

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Kapittel 1 Lovens formål

§ 1 *Formål*

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

§ 2 *Konsesjonsplikt*

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestetekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som

nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.

§ 3 *Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon*

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapeleg felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i § 5 er oppfylt og uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17.

§ 4 *Overdragelse av konsederte vannfall*

Enheter som nevnt i § 5 kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter kapittel 5.

§ 5 *Krav til offentlig eierskap*

Foretak som er organisert etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

§ 6 *Statens forkjøpsrett*

Kreves det konsesjon etter § 2 til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøpsrett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangssalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvisttilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom, rettighet eller løsøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som

svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsene ikke bindende for staten.

§ 7 Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter § 6, har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avgi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkeskommunen har mottatt underretning etter § 6 tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og § 6 fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter

§ 6 annet ledd og § 6 fjerde til åttende ledd, er skjønnet bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

§ 8 Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter § 5 gis på ubegrenset tid.

§ 9 Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervs-konsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Blir vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17 tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

§ 10 Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5.

§ 11 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.v., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvister etter første punktum av-

gjøres ved skjønn. Konesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

§ 12 Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Blir konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekreftelse om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

§ 13 Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre

Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

§ 14 Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

§ 15 Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i § 11 første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglysingsmyndigheten for tinglysing.

§ 16 Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerføreren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerføreren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

§ 17 Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter § 14 tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdsloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversittes fristen etter § 14 tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangsselges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 18 Konesjonsavgift

Det skal pålegges konesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hvilke det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

§ 19 Konesjonskraft

I konesjonen skal det bestemmes at konesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennom-

snittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som det konesderte vannfallet tas i bruk. Konesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 20 Ytterligere vilkår og næringsfond

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder vassdragsreguleringsloven § 17.

§ 21 Byggefrister

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter

§ 22 *Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.*

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder § 5 tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

§ 23 *Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar*

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper (holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende

aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jf. likevel § 10).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i § 2 første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i § 22 første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at § 22 annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

§ 24 *Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap*

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i §§ 23 eller 25 som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter

som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 25 *Erverv av eierandel i ansvarlig selskap*

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne erverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenslutning ikke oppfyller vilkårene i § 5. Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder § 23 tilsvarende så langt den passer.

§ 26 *Erverv av eierandel i andre selskaper*

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av §§ 23 og 25, gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 27 *Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper*

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eiendommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.

§ 28 *Lovstridige avtaler*

En avtale som er strid med §§ 23 eller 25, kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen be-tinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.

§ 29 *Operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk*

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.

§ 30 *Avtaler om rettigheter til vannfall*

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbygd, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av

vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. Paragraf 2 tredje ledd og §§ 19, 20, 21 og 31, gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 5 i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 5, kan erverve tidsbegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i § 10 første punktum og §§ 14, 16 og 17 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 Overtredelse av konsesjonen

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring av lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.

§ 33 Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer er-

ververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 34 Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

II

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

§ 1 Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter § 3.

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 2 Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumpeing av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

§ 3 *Konsesjonspliktige tiltak*

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a) med minst 500 naturhestekrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
- b) med minst 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget eller
- c) som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av vannkraften enn 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhestekrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at § 6, § 8, § 9, § 14, § 16 fjerde ledd, § 22 og § 28 helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

§ 4 *Konsesjonspliktutvurdering*

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

§ 5 *Kriterier for konsesjon*

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

§ 6 *Konsesjonens varighet*

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter § 28 første ledd.

§ 7 *Gjenoppføring av vassdragsanlegg*

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen 5 år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

§ 8 *Adgang til revisjon*

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.

§ 9 *Omgjøring av konsesjon*

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfylder vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.

§ 10 *Nedleggelse av anlegg*

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminskhet ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

§ 11 *Krav til konsesjonssøknader*

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

- en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
- opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
- opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
- opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger)
- en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

§ 12 *Offentliggjøring av søknad og innsigelse*

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

§ 13 *Utgifter til nødvendig bistand*

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og bygningsloven § 14-2. For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 14 *Konsesjonsavgifter*

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes

slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringsstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntreier etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har

vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

§ 15 *Byggefrister*

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

§ 16 *Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner*

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

§ 17 *Fond og andre utbetalinger*

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

- a) reindriften i distriktet
- b) fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
- c) næring i kommunen eller kommunene
- d) særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter reindrifftsloven § 47.

§ 18 *Veier, ferdsel mv.*

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

§ 19 *Militære foranstaltninger*

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

§ 20 *Ytterligere vilkår og pålegg*

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme disse formålene. Vilårene eller påleggene kan blant annet omfatte

- a) ansvar ved anlegg/drift
- b) godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c) naturforvaltning
- d) automatisk fredete kulturminner
- e) forurensning
- f) terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
- g) rydding av reguleringssonen
- h) registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking
- i) etterundersøkelser
- j) luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

§ 21 *Tinglysing*

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

§ 22 *Konsesjonskraft*

I konsesjonen skal det bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av

konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter vannfallrettighetsloven § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 23 Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

§ 24 Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon gis.

§ 25 Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i dekingen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

§ 26 Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 tredje ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 26, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.

§ 27 Overdragelse

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

§ 28 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avstått, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag

av den eldre regulerings yteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålag-

te forpliktelser, herunder også tidligere ilagte mulkte.

§ 29 *Staten som regulant*

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i § 3 tredje ledd, §§ 4, 5, 7, 8, 9, kapittel 3, kapittel 4, §§ 21, 22, 30, 31, 32 og 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

§ 30 *Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett*

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnet kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriasjonen krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnet kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av penger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for sanksjonspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 Pålegg om retting

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

§ 33 Tvangsmulkt

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangseløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 34 Tilbaketrekking av konsesjon

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder § 10 tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

§ 35 Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Betalingsfristen for et ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter første ledd begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på

- a) overtredelsens grovhet
- b) om overtreder ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen
- c) om overtredelsen er begått for å fremme overtrederens interesser
- d) om overtreder har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- e) om det foreligger gjentakelse
- f) overtrederens økonomiske evne.

§ 36 Straff

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) uten konsesjon iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter loven
- b) overskrider en konsesjon eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 37 Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

III

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i grannelova §§ 6 til 8 gjelder ikke for tiltak som må ha

konsesjon etter loven her eller etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 19 skal lyde:

§ 19 (*særregel for vannkraftutbygging*)

Konsesjon til vannkraftutbygging *over 40 GWh* eller som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter *vassdragsreguleringsloven* når dette følger av dens §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike vannkraftverk, vassdragsreguleringer og overføringer så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i *vassdragsreguleringsloven*.

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at vassdragsreguleringsloven § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

§ 28 første ledd skal lyde:

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 60 a annet ledd skal lyde:

Betalingsfristen for *et* ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

IV

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd nr. 1 skal lyde:

som er konsesjonspliktige eller som krever vedtak etter *vannfallrettighetsloven*,

V

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 41 fjerde ledd skal lyde:

Ved omorganisering etter bestemmelsene i denne paragraf, overføres selskapets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser m.v., og forpliktelser til det nye selskapet. Interkommunalt selskap som nevnt i første ledd med eiendomsrett eller bruksrett til vannfallsrettigheter som omfattes av *vannfallrettighetsloven*, skal ved omorganisering til aksjeselskap likevel være gjenstand for konsesjonsbehandling etter nevnte lov.

VI

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk gjøres følgende endringer:

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Annet ledd gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter *vassdragsreguleringsloven* eller vannressursloven, og heller ikke for andre tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er å øke fangsten av fisk på stedet, forskyve fangsten av fisk i vassdraget, eller forandre én eller flere arters produksjon, bestandsstørrelse eller utbredelse.

VII

I lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929 gjøres følgende endringer:

§ 8 nr. 5 oppheves

VIII

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen fastsetter.

Vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak, som fortsatt har hjemmel i vannfallrettighetsloven eller vassdragsreguleringsloven står ved lag.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 6. juni 2017

Ola Elvestuen

leder

Per Rune Henriksen

ordfører

